

Klassiska noveller Nr 14

S. A. Duse:

Granaten

Klassiska noveller 14.
S. A. Duse – Granaten.
Återutgivning av text från 1917

av S. A. Duse

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-519-1

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

Det är första världskriget och den tyske soldaten Kurt sitter i ett skyddsrum vid skyttegravarna.

Han skriver ett brev hem till sin Gretchen och berättar om hur en märklig händelse räddade hans liv.

I början av 1900-talet var noveller och följetonger en viktig del av innehållet i svenska dagstidningar.

I vår serie "Klassiska noveller" kan du läsa många av de här historiskt viktiga berättelserna.

En av de flitigaste svenska författarna under 1910- och 1920-talen var yrkesmilitären Samuel August Duse (1873–1933).

Han skrev 100-tals tidningstexter om bland annat krig, nyhetshändelser och romantik. Men han var framför allt känd för sina deckare om mästardetektiven Leo Carrington.

Den här texten publicerades ursprungligen i september år 1917 i dagstidningen "Upsala Nya Tidning" med titeln "Granaten. Ett bref från fronten, återgivet av S. A. Duse".

I den här e-boken publicerar vi originalets text ordagrant och helt utan ändringar; alla namn, uttryck och till och med felstavningar har behållits.

S. A. Duse: Granaten

Den här texten publicerades ursprungligen i september år 1917 i dagstidningen "Upsala Nya Tidning" med titeln "Granaten. Ett brev från fronten, återgivet av S. A. Duse". Författare till texten är S. A. Duse (1873–1933).

Käraste min Gretchen!

Det är ett under att jag nu sitter här och återigen skriver till dig. Något som jag inte ens vill försöka förklara, något övernaturligt, gåtfullt och nästan hemskt är det som hänt mig och räddat mitt liv. Kanske kan du förklara det, Gretchen. — Kanske var det du, som tänkte på mig i det ögonblicket.

När jag nu skriver detta, känner jag mig inte alls som jag gjorde för några timmar sedan, då jag var mitt i den värsta striden, vild av hänförelse lycklig över den oerhörda styrkan i mina muskler, viljan att segra och min klara, skarpa tankegång. Där mitt i det tjutande helvetet, där ett människoliv inte var värt någonting, där kände jag mig som en man i stånd att trotsa allt.

Och nu känner jag hur liten och obetydlig jag egentligen är — — .

I ditt sista brev tyckte jag mig finna en underström av ängslan över att vi vid fronten så småningom skulle bli förvildade och för-

råde. Och tyvärr är det nog sant, att man i krigets hårda skola blir okänslig och hjärtlös, likgiltig för elände och olyckor — som inte drabba en själv.

Kriget uppfostrar egoister säga somliga. Satsen »man är sig själv närmast» har sin största tillämpning under de ohyggliga striderna man mot man med bajonetter, gevärskolvar, handgranater, klubbor och alla andra mordvärktyg, och där det gäller att döda för att inte själv bli dödad. »Du eller jag!» tänker man. »En av oss måste dö!»

Det är självbevarelsedriften, som tvingar en att döda och förintä, att lemlästa och såra. Självbevarelsedriften i sin mäst djuriska form.

Jag tänkte på detta i går efter fransmännens förnyade våldsamma genombrottsförsök, den blodigaste strid jag varit med om. I den he-taste kampen var jag med. Vi höllo ihop, mitt kompani och jag, och den muren bröt ingen igenom. Jag kom ifrån den striden utan annan skada än ett sticksår av en bajonett i vänstra armen —.

När vi äntligen rensat våra skyttegravar från de framstormande galningarna, som nästan alla stannade på platsen, när tjutet, vrålandet, jämmerropen och förbannelserna så småningom tystnat och bara rosslingar och svaga stönanden hördes från de nedblodade kropparna, som ännu vred sig i dödsvånda — då började jag grubbla över det ohyggliga dramat. Och fastän soldat till själ och hjärta, som du vet att jag är, Gretchen, kände jag mig gripas av avsky för krigets hemska hantvärk. Jag blygs icke att tala om detta, ty kriget är en förbannelse, ett elände utan like.

Det var underliga tankar som kommo över mig, då jag satt där och tyst såg på hur de sårade buros bort, en efter en. Somliga hade det blodiga ansiktet förvridet av plågor och av oblidkeligt hat. Andra, med en min av stilla undergivenhet i sina dödsbleka drag, gjorde

försök att framstamma en bön över torra, skälvande läppar. I mina öron hör jag ännu deras svaga kvidande, deras tunga stönande andhämtning, jag hör detta långt tydligare än helveteslarmet under den hetaste striden.

Så kom jag att tänka på, där jag satt, att det ändå var ganska märkvärdigt att jag hittills sluppit så lindrigt undan, för det mästa alldeles osårad. »Du kunde ju också vara en av dem, som nu bärs bort för att dö», tänkte jag. »Men din tid är väl ännu inte kommen.»

Jag anade ju inte då, att jag litet senare på kvällen skulle vara döden så nära som någon människa kan det, långt närmare på sätt och vis än jag var under det hetaste handgemänget, då människor stympade och sargade föllo omkring mig, och ett dödande slag när som helst kunde träffa också mig.

Och det är egentligen detta jag nu skulle berätta för dig, detta det underbaraste som hänt mig i hela mitt liv.

Dessa rader skriver jag i min lilla underjordiska kula, kompanichefens kvarter, — eller rättare sagt i vad som förut var det. Du vet att jag kallade detta mitt underjordiska skyddsrum efter dig. »Villa Gretchen» har jag ju redan beskrivit, det lilla mörka, fuktiga rummet med dess enkla möblering, järnsängen, en gammal byrå, kaminen, bordet och en stol. Det var så bekvämt och hemtrevligt en sådan jordkula med några meters skyddstak över kan vara. Rått och kallt visserligen, men ändå — en säng att vila sig på och ett skydd åtminstone för de vanliga granaterna.

Då jag i går kväll i skymningen — efter striden jag nytt talat om — gick tillbaka till Villa Gretchen, kretsade ännu mina tankar kring de många ohyggliga scenerna under kampen man mot man och de sårades och döendes ögon tyckte jag mig ännu se huru de lågo där,

blodöversköljda och stympade, vän och fiende huller om buller med vridna, sammankrympta kroppar.

Jag vet inte hur det kom sig, men jag kände mig så förunderligt vemodig som jag inte gjort sedan kriget började. Jag tänkte på min kära gamla mor och på dig, min älskade Gretchen, och vår lilla nyfödde gosse. Och inom mig jublade jag över att ha så mycket att leva för, och över att jag nu icke låg bland de andra.

I samma mån det mörknade blev det också tystare. Det svaga sorlet hördes fortfarande som en susande viskning från alla håll, och så då och då med långa mellanrum mullrandet av en pjäs någonstans och strax därpå den ilska skrällen av en granat.

När jag kom fram till den nedgrävda gången, som förde till Villa Gretchens trånga dörr, hade mina vemodiga tankar besynnerligt gjort mig beklämd och dystert. Fastän jag satte in all min viljekraft på det, kunde jag inte låta bli att tänka på döden. Jag är ju härdad som få, prövad i hundratals strider, fullkomligt »utan nerver», som kamraterna säga, och ändå — jag tänkte på döden, på den stora namnlösa graven, som snart skulle sluka alla dessa fallna människor, vilka för bara några timmar sedan voro fulla av förhoppningar och djarva drömmar och inom kort skulle vara — glömda.

Jag kan inte beskriva för dig hur jag var till mods i det ögonblick jag öppnade dörren och steg in. Det var en känsla av övergivenhet och oförklarlig ängslan. Något tryckande och kvävande som gjorde att jag ett ögonblick funderade på att gå ut igen och ännu en stund andas in den svala kvällsluften.

Men jag var så ohyggligt trött, min sårade arm värkte — jag måste vila.

Jag tände en tändsticka och gick närmare sängen, där bordet med

lampan stod. Då stannade jag häpen.

I min säng låg en nedblodad, söndertrasad människa. Vapenrocken var uppsliten och visade ett gapande sår från bröstkorgen ända ned till underlivet. Mannen måste vara död för länge sedan.

»Stackars sate», tänkte jag, »han har tagit sin tillflykt till min jordkula för att få dö i frid. Vem kan det vara?»

Jag tände en ny tändsticka och gick närmare. Hans bleka, livlösa ansikte var vänt mot taket. Jag böjde mig över honom och lyste med tändstickan.

Då tror jag att jag skrek högt.

Det var mitt eget ansikte jag såg. Mannen i sängen, den döde, var jag själv.

Jag saknar ord att beskriva vad jag i det ögonblicket kände och tänkte. Innan tändstickan för andra gången slocknade, hann jag uppfatta att det bleka ansiktet hade ett smalt rött ärr på vänstra sidan — precis som jag — och att vapenrockens ena axelträns var avsliten — precis som på min. Och sigillringen, min egen sigillring, satt på den dödes hand.

»En hallucination», tänkte jag först. »Din hjärna är överansträngd. När du tänder tändstickan nästa gång är synen säkert försvunnen.»

Jag väntade väl en hel minut, innan jag tände igen. Och handen darrade, när jag lyfte upp tändstickan.

Då kände jag en frossbrytning skaka min kropp, tänderna skallrade i munnen på mig, och besinningslöst rusade jag ut. Jag vill inte förneka att något liknande skräck hade gripit mig, en fasa, en ångest som jag inte känt skymten av under de hundra strider jag varit med om.

Men detta var något helt annat.

Den döde, det vill säga mitt eget jag, hade vänt huvudet mot mig. När jag sista gången tände tändstickan stirrade han på mig med halvöppen, grinande mun. Jag kände igen guldblomben och min avslagna framtand.

Hur länge jag sprang vet jag ej. Andlöst flämtande kastade jag mig slutligen ned på marken. Jag kände det som hade jag yrsl.

Då skakade marken våldsamt, och en fruktansvärd skräll kom mig att springa upp igen. »En tung granat», tänkte jag, »och säkert alldeles i närheten». Det kan inte vara långt ifrån mitt kvarter.

Helt mekaniskt började jag långsamt gå tillbaka igen. Snart mötte jag folk från mitt eget kompani. Min gamla fältväbel kom emot mig. Han stirrade på mig som om han sett ett spöke.

»Å, herre Gud — herr kapten —» stammade han, »ni — ni lever då?»

»Vad är det?» utbrast jag. »Vad går det åt er?»

»Kaptens kvarter — spolierat, totalt förstört», fortfor han ivrigt. »En tung granat, minst en 24 cm., slog nyss genom taket.»

Vi skyndade dit. Och kan du tänka dig, Gretchen, att en granat — det var skrällen av den jag nyss hört — hade slagit igenom skyddstaket och träffat mitt i sängen, där jag skulle ha legat, om inte synen jag haft skrämt mig bort.

Och en syn var det, blott och bart en hallucination, ty vid närmare undersökning som vi genast gjorde, visade sig inte ett spår av att någon människa funnits här inne vid explosionen. Inte så mycket som en blodfläck någonstans.

Detta är undervärket, som räddade mig. Jag har inte talat om det för någon människa ännu. Sannolikt skulle man inte tro mig. Och därför bevarar jag det tills vidare — med oändlig tacksamhet — som

min hemlighet. Min och din.

Som minne bevarar jag en skärva av granaten —.

— — — —

Din Kurt.

Fakta: Författaren S. A. Duse

Namn: Samuel August Duse.

Född: 2 augusti 1873, Stockholm.

Död: 9 februari 1933, Stockholm.

Föräldrar: kammarjunkare Carl Patrik Teodard Duse och Anna Matilda Forssberg.

Engelskspråkiga deckare är fyllda av just... privatdeckare, medan svenska nästan bara har poliser i huvudrollerna.

Men när den första svenska deckarvågen började år 1913 så var det en privatdetektiv i huvudrollen: Leo Carrington. Denne driver en kombinerad advokat- och detektivbyrå, är en mästare i förklädnad, ekonomiskt oberoende och är så bra på att lösa brott att polisen ofta låter honom ta hand om svårlösta brottsutredningar.

Detektiven Carrington skapades av en av svensk kulturs mest spännande personligheter, Samuel August Duse.

Han började sin karriär inom militären och var yrkesofficer inom Svea artilleriregemente.

Men det var som äventyrare han första gången skapade rubriker. Han deltog i den svenska Antarktisexpeditionen 1901-1904 som me-

teorolog och kartograf. Han tillbringade en mycket tuff vinter i Hop-pets vik i Sydpolshavet, en av de svåraste som några forskare upplevt. Han skrev ner sina upplevelser i boken "Bland pingviner och sälar" vilket gjorde honom berömd i hela landet.

Under de följande åren skrev han flera pjäser men gled sakta men säkert över till berättelser om äventyr och brott. Ofta skrev han under pseudonymen Sam Sellén.

År 1913 publicerades hans första Leo Carrington-deckare, "Stilett-käppen", som blev en stor succé. Inspirationen till Leo Carrington är hämtad från Sherlock Holmes, något som inte minst märks i slutet av böckerna då deckaren presenterar alla ledtrådar och pekar ut en mördare.

Framgången gjorde att "S. A. Duse" på egen hand skapade den första svenska deckarvågen. I snabb följd kom böckerna "Det nattliga äventyret" (1914), "Spader kung" (1915), "Doktor Smirnos dagbok" (1917), "De fyra klöveressen" (1918), "Cobra-mysteriet" (1919), "Antisemiten" (1921), "Nattens gåta" (1922), "Leo Carringtons dubbelgångare" (1923), "Hemligheten" (1924), "Fallet Dagmar" (1925), "Skuggan" (1926), "Pistolskottet" (1928) och "Zuleikas hämnd" (1929).

Böckerna gavs ut i upplaga efter upplaga och spreds över hela världen med översättningar till ett dussintal språk.

Trots att han led av svåra smärtor efter skador under vintern vid Sydpolen var Duse flitig skribent, föreläsare och aktiv i olika sällskap. Han var också en uppmärksammad målare och skulptör.

Den svenske deckarförfattaren avled i februari 1933 och ligger begravd på Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

Samuel August Duse.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se